

ARAŞTIRMA

HEKİMLERİN TIP HUKUKU KONUSUNDA BİLGİLERİ

Semih ŞEMİN*, Dilek GÜLDAL**,
Hamit HANCI***, Sevin ERGİN****

GİRİŞ

Hekimlerin meslek yaşamlarında karşılaştıkları önemli sorunlardan biri de yasal sorumlulukları konusunda olmaktadır. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında tıp eğitimi içerisinde bu konuya verilen önemin yetersizliğinin yanı sıra zamanla yasal sorumluluklarla ilgili yaşanan değişmelerin de büyük etkisi olmaktadır. Tıp alanında çok karışık bir yasal mevzuat yapısına sahip olan ülkemizde hekimlerin "bilinmesi gerekeni bilmemesi" önemli sorumluluklar getirmekte ve ciddi sorunlara yol açmaktadır (Hancı, H.;1999).

Hekimlerin yasal sorumluluk konusunda bilgi açıklarının hem tıp eğitiminde yapılacak düzenlemelerle hem de mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarıyla kapatılması bir gereksinimdir. Bununla birlikte bu konuda var olan somut durumun saptanmasına yönelik çalışmalar da öncelikli yapılması gereken bir aşamayı oluşturmaktadır. Böyle bir gereksinimden yola çıkarak, hekimlerin yasal sorumlulukları konusunda bilgi düzeylerini saptamayı amaçlayan bu çalışma gündeme getirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma kapsamına İzmir Tabip Odası'nca Ekim 1998 de düzenlenen "Tıp Hukuku ve Yargılama Usulleri" adlı eğitim programı öncesinde bu programa katılmayı düşünen hekimler alınmıştır. Bu hekimlere İzmir Tabip Odası birim temsilcileri vasıtasıyla ulaşılmaya çalışılmış ve hekimlerin yasal sorumluluklarına ilişkin bilgilerini ölçmeye yönelik bir anket formu uygulanmıştır. Ankette yasalar ve tüzükler çerçevesinde, bu alanda öncelikli olarak

bilinmesi gereken 20 soru sorulmuştur. Bu soruların 9 tanesi hekimlerin yasal sorumluluklarına, 5 tanesi bilirkişi olma ve adli görevlere, 6 tanesi yasal soruşturma esaslarına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Çalışmaya 97 hekim katılmış ve bulgular SSPS programında değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizlerde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

A) Tanımlayıcı bulgular

Hekimlerin mesleki çalışma süreleri ele alındığında %19.6'sı 1-5 yıl, %23.7'si 6-10 yıl, %56.7'si 11 yılın

Tablo 1. Hekimlerin Görev Yerlerine Göre Dağılımı

Çalıştığı Kurum	Sayı	%
Sağlık Ocağı	26	26.8
Devlet Hastanesi	23	23.7
Üniversite	48	49.5
Toplam	97	100.0

Tablo 2. Hekimlerin Toplam 20 Soruya Verdikleri Doğru Yanıtların Dağılımı

Doğru Bilinen Soru Sayısı	Sayı	%
0	2	2.1
1-4	8	8.2
5-8	39	40.2
9-1	46	47.4
13	2	2.1
TOPLAM	97	100.0

* Yrd. Doç. Dr., DEÜTF Halk sağlığı AD

** Uzm. Dr., DEÜTF

*** Doç. Dr., EÜTF Adli Tıp AD.

**** Prof. Dr., DEÜTF. Halk Sağlığı AD.

Tablo 3. Hekimlerin Yasal Sorumluluklar Grubundaki 9 Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

SORULAR	DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gerçeğe aykırı rapor	91	93.8	6	6.2	97	100.0
Mesleki kusur	38	39.2	59	60.8	97	100.0
Hayati tehlike	26	26.8	71	73.2	97	100.0
Hekim tabelaları	2	2.1	95	97.9	97	100.0
Hekim tedavisinin hukuksal sorumluluğu	4	4.1	93	95.9	97	100.0
Hasta sırrını açıklama nedenleri	1	1.1	96	99	97	100.0
Tedavide yasal sorumluluk	12	12.4	85	87.6	97	100.0
Resmi kurumlardaki hekimlerin sorumlulukları	79	81.4	18	18.6	97	100.0
Tıbbi komplikasyonlarda hekim sorumluluğu	4	4.1	93	95.9	97	100.0

Tablo 4. Hekimlerin Yasal Soruşturma Esasları Grubundaki 6 Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

SORULAR	DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Soruşturma açan kurumlar	54	55.7	43	44.3	97	100.0
Soruşturma açılma nedenleri	88	90.7	9	9.3	97	100.0
Soruşturmacının görev reddi	30	30.9	67	69.1	97	100.0
Soruşturmacının yetkileri	72	74.2	25	25.8	97	100.0
Soruşturma kapsamında hekimler	68	70.1	29	29.9	97	100.0
Onur Kurulu cezaları	62	63.9	35	36.1	97	100.0

Tablo 5. Hekimlerin Bilirkişi Olma ve Adli Görev Grubunda ki 5 Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

SORULAR	DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bilirkişi olma	1	1.1	96	98.9	97	100.0
Bilirkişilikten çekilme	35	36.1	62	63.9	97	100.0
Adli tıp uzmanı olmayan yerlerde sorumluluk	33	3.0	64	66.0	97	100.0
Adli görev verilmesi	65	67.0	32	33.0	97	100.0
Otopsi yapabilme	15	15.5	82	84.5	97	100.0

Tablo 6. Hekimlerin 3 Grup Soruya Verdikleri Doğru Yanıtların Dağılımı

Doğru Yanıtlanan Soru Sayısı	Yasal Sorumluluk (9 Soru)		Bilirkişi (5 Soru)		Soruşturma Esasları (6 Soru)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0	7	7.2	2	2.1	3	3.1
1	36	37.1	5	5.2	13	13.4
2	28	28.9	10	10.3	38	39.2
3	15	15.5	18	18.6	36	37.1
4	11	11.3	24	24.7	7	7.2
5	-	-	38	39.2	-	-
Toplam	97	100.0	97	100.0	97	100.0

üstündedir. Pratisyen hekimlerin oranı, %35,1 iken, uzmanlar % 29,9, öğretim görevlileri ise %35'i oluşturmaktadır. Hekimlerin görev yerlerine göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Hekimlerin %58,8'i daha önce bir yönetim görevinde bulunurken, %41,2'si hiç yöneticilik yapmamıştır. Hekimlerin %60,8'i adli hekimlik, %39,1'i bilirkişilik görevi yaparken, %25,8'i tanıklık, %19,7'si soruşturmacılık yapmış, %15,5'inin hakkında soruşturma açılmış, ancak ceza alan olmamıştır. Hekimlerin %70,2'si Tabip Odası üyesidir.

B) Tıp Hukuku bilgisi değerlendirme bulguları

Tablo 2'de hekimlerin tıp hukukuna ilişkin bilgileri içeren sorulara yanıtlarının dağılımı verilmiştir.

Hekimlerin toplam 20 soruya verdikleri doğru yanıtların değerlendirilmesinde (Tablo 2), 2 hekim hiç bir soruyu bilemezken (% 2.1), 2 hekim de en fazla olarak 13 soruyu bilmiştir (% 2.1). Ortalama bilinen soru sayısı 8(% 40) ve standart sapma da 2.6'dır. Soruların yarısından fazlasını hekimlerin %15.5'i bilmiştir.

Hekimlerin yasal sorumluluklar grubunda 9 soruya verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 3'te, gösterilmiştir. En fazla doğru, gerçeğe aykırı rapor verme ile ilgili soruda olurken (%93.8), hasta sırrını açıklama nedenleri en az bilinen soru olmuştur(%1.1). Yasal soruşturma esasları grubundaki 6 soruya verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 4'te, bilirkişi olma ve adli görev grubundaki 5 soruya verdikleri doğru yanıtların dağılımı da Tablo 5'te gösterilmiştir.

Yasal soruşturma esasları ile ilgili sorularda soruşturma açılma nedenleri %90.7 ile en iyi bilinen soru iken, soruşturmacının görevi red etme nedenleri %30.9 ile en az bilinen sorudur. Aynı şekilde bilirkişi olma ve adli görev grubunda adli görevin verilmesi ile ilgili soru %67.0 ile en fazla, bilirkişi olma kriterleri %1.1 ile en az bilinen sorudur.

Tablo 6, hekimlerin 3 grup soruya verdikleri doğru yanıtların dağılımını göstermektedir. Yasal sorumluluklar grubunda soruların yarısından fazlasını bilen hekim yokken, bilirkişi grubunda hekimlerin %82.5'i, yasal soruşturma esasları grubunda %7.2'si bilmiştir. Bu üç grup soruya verilen doğru yanıtların oranında hekimlerin, cinsiyetine, mesleki çalışma sürelerine, görev yerlerine ve ihtisas durumlarına göre istatistiksel açıdan önemli bir fark bulunmamıştır (P>0.5).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sorulara verilen doğru yanıt yüzdeleri %1.0 ile %93.8 arasında değişmektedir. En fazla gerçeğe aykırı rapor

(%93.8) ve soruşturma açılma nedenleri (%90.7) konusunda sorular bilinirken, en az bilirkişi olma (%1.1) ve hasta sırrını açıklama nedenleri(%1.1), hekim tabelaları (%2.1) konusunda soruların bilinmesi düşündürücüdür.

Ortalama olarak soruların %40.0'nın bilinmesi ve yarından fazla soru bilen hekim oranının %15.5'te kalması bu konuda bilgi açığının önemli boyutlarda olduğunun bir göstergesi olarak ele alınabilir. Bir başka çalışmada hekimlerin adli tıp konularında sorulara doğru yanıt verme ortalaması %32.9 olarak bulunmuştur(Kök N, ve diğerleri; 1997). Tıp fakültesi internlerine yönelik yapılan bir çalışmada yasal yükümlülükler açısından %28.6'sı düşük, %48,9'u orta düzeyde puanlar almıştır(Musal B, ve diğerleri; 1997).

Genel olarak değerlendirildiğinde hekimlerin tıp hukuku konusunda eğitim yetersizliği bilinen bir gerçekliktir. Hekimlerin %62,0'sinin bu konularda eğitimi, yetersiz gördüğü ve sürekli eğitimde bilirkişilik ve yasal mevzuat konularına öncelik verilmesi bir başka çalışmada da belirtilmektedir (Karagöz M, Karagöz S, 1997). Yine pratisyen hekimlere yönelik bir başka çalışmada %78.4 ile hekimlerin bu alandaki bilgilerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır (Karagöz, M, Karagöz, S, 1997).

Hekimlerin sorumluluklarını bilmemeleri adli olaylarda yaptıkları savunmalarda mazeret kabul edilmemektedir (Hancı, H.; 1999). Hekimlerin adli tıp konularında mezuniyet öncesi ve sonrası sürekli eğitimlerinin yeniden düzenlenerek gereksinimleri karşılayacak düzeye getirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle konu üzerinde ciddiyetle durularak tıp fakültelerinde Tıp Hukuku ile ilgili konuların müfredata daha geniş alınması sağlanmalı, üniversitelerin ve TTB'nin işbirliği ile hekimlere yönelik mezuniyet sonrası eğitim programları düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

Hancı, H, (1999). Hekimin yasal sorumlulukları ve Hakları. Toprak Ofset Matbaacılık. 1999. İzmir.

Karagöz, M, Karagöz S, (1997). Adli tıp ve hekim sorunları: Bir anket çalışması. Toplum ve hekim .1997;12(80):2-6.

Kök, N, ve diğerleri, (1997). Erzurum ili sınırları içindeki sağlık ocaklarında görev yapan hekimlerin adli tıp ile ilgili bilgi düzeylerinin saptanması. Toplum ve hekim.1997;12(79):7-10.

Musal, B, ve diğerleri (1997). Tıp fakültesi internlerinin hekimlerin yönetsel ve yasal yükümlülükleri konusundaki bilgi düzeyleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 1997;11(1):41-47.